

﴿٢٤﴾ سُورَةُ النُّورِ NÛR SÛRESİ

64 âyetten ibaret olan sûrenin tamamı, Medine’de nâzil olmuştur. “Nûr âyeti” diye bilinen 35. âyette, Âllâh’ın gökleri ve yeri aydınlatan nûrundan bahsedildiği için sûre, (Nûr sûresi) adını almıştır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُورَةٌ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لَّعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ-1

سُورَةٌ hêzê sûretün âzimetin. Büyük, azim bir sûredir. Ne cihetten büyüktür? Hâdleri beyân eder, mev’izaları emreder, nisâhât misallerini beyan eder. İffet-i istikâmeti, Müslüman hanımlar arasındaki iffeti muhafaza etmeye vesile olur. Bu cihetle ahkâm-ı ifa feti, setri beyan eden bir sûredir. İslâmiyet’in içindeki nezâfet ve iffeti beyan eden bir sûre olduğu için, tenvin ta’zime delâlet eder. **Sûretün âzimetin,** âzim bir sûredir. Mü’minlerin arasında iftira yapılmaması, birbirlerine iftira edilmemesini ve hadleri beyan ediyor.

أَنْزَلْنَاهَا İnzâl ettik, gönderdik bu sûreyi ey Hâbibim, senin dinin ve nübüvvetinin tenviri için, وَفَرَضْنَاهَا içindeki ahkâmı farz ettik ümmete. Âllâh emrediyor, içindeki ahkâmı ümmete farz ettik. وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ Gönderdik içinde bir takım âyetleri ki bey-

yindir, vâzıhtır, Âllâh'ın azametini delâlet eder. Âllâh-û Teâlâ'nın, mahlûkatına emredilen terbiyelerinin neler olduğunu beyan eder. Bunları gönderdik, لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ gâye budur ki siz tefekkür eder anlarsınız. Okursunuz, onunla haramlardan kendinizi korursunuz. Onunla amel eder, ittikâ edersiniz.

Bu emr-i İlâhiye'lere riâyet edilmezse, zinâ edilmesinin neticesi şen'î bir hâl; nesebi mahveder, kâtilleri ziyâdeleştirir, iffet-i namusu ortadan kaldırır, kân-ı töhmete sebep olur, fisk-u fücür meydana gelir.

Halik-i Kâinat, böyle kelimelerin Müslümanlar arasında cereyan etmesini istemiyor. İnsanlar birbirini sevmeyi, derhal bir iftira ve damgayı yapıştırır. Hele hânımlarda fitraten bu durum daha fazladır. Bir hanım, komşusu hanımı pek beğenmedi mi, filân günde filân adamla geziyordu der. Bu, onlar için tabii bir hâl gibidir. Onun için Cenâb-ı Hak, böyle bir cezalar kesiyor bunlara. Hiç kimse diğerlerinin aleyhinde söz söylemesin. Yâ şahitle ispat etsin yahutta ceza görecektir. İftira eden, meselâ ben filân hanımı filân adamla gördüm beraber bulundu, dediği zaman yâ şahit göserecek yahutta cezayı görecektir. Hükm-ü İlâhi budur ki bu durum taâmmüm etmesin. Müslümanların arasında bu fenalık yayılmasın, nâmûs-u haysiyet mahvolmasın. Bu durum, Nezd-i İlâhi'de çok mühimdir.

2- الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَيْشَ هَذَا عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

الزَّانِيَةُ Zina eden hanımlar, وَالزَّانِي zina eden erkekler. (Burada hanımları evvel beyan ediyor, hâlbuki hırsızlıkta "essâriku vessâ-

rikatü" diyor Cenâb-ı Hak.) Evvelâ **essâriku**; hırsız olan erkek. **vessârikatü**; hırsız olan kadın diyor. Hikmeti budur ki; "Zinâda mukaddimeyi evvelâ hanım izhar eder." Hanım dikkati celbetmese, yüzde beş erkek ancak meyledebilir. Onun için, zinâda sebep hanımdan başladığı için, cezada evvelâ hanımdan meydana gelir.

Hırsızlık ise az çok cesaret ister, onun da başta sebebini erkek meydana getiriyor. Zinâ eden ya evlidir, yahutta bekâr olur. Her ikisine de şâmilidir. Evli olan zinâkâr erkekler, evli olan zinâkâr hanımlar hakkında, hadis-i şerifte Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyd hivesellem tafsilatla beyan buyurmuştur. Bu âyet-i kerime ise evli olmayan, bekâr kadın ve erkekler hakkındadır.

Kelime müştemildir, zinâkâr denildiği zaman evli veya bekâra da şamil olur. Fakat evli olanlar hakkında ayrı bir hüküm câri olduğu için, bu âyet evli olmayan bekâr hanım ve erkekler içindir. Zinâ eden hanım ve erkek bu fiili işledikleri sabit olursa, فَاجْلِدُوا hitap hükümdara karşıdır. Hâkim-i şer'i yani ahkâm-ı şer'iyi ifâ eden. Memlekette ahkâm-ı şer'iyi ifâ edenler, bu haddi tatbik ederler. كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ Onu celd ediniz, dayak atınız. فَاجْلِدُوا Her birine yüz sopa değnek vurun. Hatta erkeğin elbisesi olmasın, hanıma ise ince bir elbise câizdir, vücûdu görünmesin. Hadis-i Şerif'te bildirildiğine göre; "Her iki, zâni ve zâniye bir sene bulundukları yer, memleketinden çıkartılarak başka yerde ikâmete mecbur edilir."

Zinâ fiilini işleyenler eğer evli ise hadis-i şerifte beyan edildiğine göre; "Bir kuyu kazılır, içine konulduktan sonra ölünceye kadar taşlanır."

Sonra Cenâb-ı Hak buyuruyor ki وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ

الله hitap hâkimlere, bu cezayı uygulayacak olanlardır. "Ey hükümdar, yüz değnek vurmaktır" diyerek merhamet gösterisiyle merhametsizlik yapmayınız. Âllâh CelleCelâlûhû, herkesten çok merhametlidir. Hâlik-i Kâinat, bu hastalığa bu ilâcî münasip görmüştür. Bunun ilacı yüz değnek vurmaktır. Onların hükmünü icra ederken, bir rahmet-i re'fet göstermeyin, yavaş vurmak, affetmek gibi. Bazı dayakları kaldırmak sureti ile yapmayınız. Çünkü Âllâh'ın rızası bundadır. **إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ** Eğer Âllâh'a, kıyamete imânınız varsa, Âllâh'ın emrini olduğu gibi yerine getiriniz. Bu cezaları verir, tatbik ederken gizli olsun, cezaevinin içinde infaz edilsin müsaadesi yok. **وَلَيْشَهِدَ عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ** Mü'minler, bu azâb-ı cezayı görsünler açık olan yerlerde. Kâlbende o fiile meyli olanlar, bu durumu görsün de vazgeçsinler.

الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرِّمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً (Cazibeyi cinsiyet var, cinsiyet ne ise birbirini celbeder. Hem cinsi ise seviyor hem cinsi değilse sevmiyor. Onun için zinâkâr olan erkek, afif temiz olan kadınlara meyletmez. Kendi gibi zinâkâr, bir kadın ister. Zinâkâr olan bir kadın da afif temiz olan erkek istemez. Kendisi gibi zinâkâr, bir erkek ister. Zinâ eden erkek, zinâ eden veya müşrik olan bir kadından başkasını istemez. **وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ** Zinâkâr olan bir hanım da ancak zinâ eden veya müşrik olan erkeklerle evlenebilir, **وَحُرِّمَ ذَلِكَ** bir müşrikten başkası ile nikâhlanamaz. **أَوْ مُشْرِكٌ**

عَلَى الْمُؤْمِنِينَ Bu, Mü'minlere haram kılınmıştır. Ey Müslümanlar, Âllâh'ın hududuna tecavüz etmeyiniz.

4- وَالَّذِينَ يَزُمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

O kimseler ki يَزُمُونَ zinâyı atarlar, (muhsan, ihsan, tahsin, hısın yani kal'a. Bir hanım evli oldu mu, efendisi o hanımın kal'asıdır. O hanım, bu kal'anın içinde kalacaktır.) O kimseler ki muhsan olan, afif temiz olan hanımlara iftira ederler. Zinâ isnâdında bulunurlar. ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ Sonra bunu ispat edemiyor, yalan söylüyor. (Yani hanımı rezil etmek ister, şahid di yok, sebep yok, halkın arasında hanımı lekeliendirmek istiyor.) فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً Zinâ isnad ederek iftira eden ve sonra (bunu ispat için) dört şahit getiremeyenlere de seksen değnek vurun, Emr-i İlâhi budur. وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا Ve onların, ömürleri boyunca şahadetlerini kabul etmeyin. وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ Onlar, fâsıkların ta kendileridir.

5- إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا Ancak bundan sonra tevbe edip ıslâh olanlar müstesnâdır. (Seksan değnek sopa vurulduktan sonra tevbe ve istiğfar eder,) وَأَصْلَحُوا amelini de salih yapar tevbeden sonra. Tefsir diyor ki; "Üzerinden dört mevsim geçmesi lâzım. Çünkü insanın vücudu topraktır, toprağın hava ile alâkası vardır. Dört mevsim, bir sene üzerinden geçtikten sonra, amelleri de iyi görülürse ve tevbesinde de durursa فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ

şincisinde diyecek, **"inne le'netellâhi aleyhi in kâne minel kâzibi-ne"** "Eğer bu sözde ben yalancı isem, Âllâh'ın laneti bana olsun." Böyle söylemekle kendi kurtuluyor, bu def'a hanıma intikal ediyor. Bu suretle erkek, 80 değnek ile dövülmekten kurtuluyor. **إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ**

وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ 7-

Ve beşinci şهادetinde, "Şayet sözümde gerçek değilsem, Âl-lâh-û Teâlâ'nın lâ'neti üzerime olsun" demesi iktiza eder.

وَيَذَرُوهَا عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ 8-

Zevcenin de dört def'a "O, yalan söyleyenlerdendir" diye, Âlv lâh-û Teâlâ'ya şهادet etmesi, kendisinden azâbı def eder.

Hanım da diyecek ki; "Âllâh ile yemin ederim, benim efendim bana iftira ediyor. Ben bu fiilden beriyim, hiçbir alakam yoktur." Dört def'a yeminden sonra da

وَالْخَامِسَةُ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ 9-

Beşinci def'asında, "Şayet kocam, sözünde doğru söyleyenlerden ise Âllâh'ın gazabının kendi üzerine olmasını" dilemesi kendisinden cezayı kaldırır.

(Son dört âyetteki uygulama, İslâm aile hukukunda "liân" terimi ile ifâde edilir. Karısının zinâ suçu işlediğini iddia eden bir koca, eğer iddasını ispat için dört şahit getiremezse, karı ve koca hâkim huzuruna celb edilerek, liâna da'vet edilir. Kendilerinden, yukarıdaki âyetlerde belirtilen ifâdelere uygun şekilde yemin etmeleri istenir. Her iki taraf da doğru söylediklerini bu ifadelerle beyan ederlerse, erkek iftira (kazf) cezasından, kadın da zinâ cezasından

kurtulur ve hâkim boşanmaya hükmeder.) Bu durumda İmam-ı Şafii'nin içtihadına göre; "aralarındaki nikâh derhal bozulur, sükût eder, birbiri ile alâkaları kalmaz." İmam-ı Âzam ise; "nikâh bozulur fakat hâkimin hükmüne taalluk etmelidir ki intizam bozulmasın yâni gizli kalsın. Atık bu durumda bir daha evlenme imkânı kalmaz. Talâk olur. Birbirlerine ebedi olarak haram olurlar."

10- وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ

Eğer Cenâb-ı Hak'kın fazl-ı kerimi size olmasaydı, وَرَحْمَتُهُ Âllâh'ın rahmeti olmasaydı, sizi bunlarla set ediyor. Elbette bir tarafta kabahat olabilir. Âllâh CelleCelâlûhû, kusurların meydana çıkmasını istemiyor. Aksi halde aile içinde rezil olurdunuz. Ve Âllâh tevbeleri kabul eden, hüküm ve hikmet sahibi olmasaydı (hâliniz nice olurdu.)

11- إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ

O ifk ile (bühtanla) gelenler. İÇİNİZDEN bir cemaattir. Onu hakkınızda bir şer zannetmeyin. Belki o sizin için bir hayırdır. Sabr-ı tahammül ettiniz mi, Âllâh size bir ecr-i cemil verir, sevap kazanırsınız. LİKÜL Onlardan her bir kişiye, günah olarak ne işlemişse (onun karşılığı ceza) vardır. Kazandığı günah nispetinde ceza vardır. (Elebaşılık yapan, bu yüzden de) bu günahın büyüğünü yüklenen kimse için de çok büyük bir azap vardır.

Bu ve müteâkib âyetler, Âişe (Radiyâllâhû Anhâ) hakkında nâzil olmuştur.

Hicretin beşinci yılında, Mustalik Oğullarına karşı yapılan seM ferde. Âişe Radiyâllâhû Anhâ, Cenâb-ı Peygamber'e refakat etmekte idi ve daha önce hicâb âyeti nâzil olduğu için, bir mahmilde seyahat ediyordu.

Seferden dönüşte ordu, Medine'ye yakın bir yerde konakladı. Bundan faydalanarak Âişe Radiyâllâhû Anhâ def'i hacet eylemek için konak yerinden biraz uzaklaştı. Fakat yerine döndüğü vakit, boynundaki gerdanlığın çözülüp düşmüş olduğunu gördü. Telaş etti ve onu aramak için tekrar ayrıldı.

Bu esnada ordu hareket etmişti. Hizmetçileri de kendisinin mahmilde bulunduğunu zannederek orduya iltihak eylemişlerdi. Nihayet Âişe Radiyâllâhû Anhâ, konak yerine avdet ettiği zaman kimseyi bulamadı. Çaresiz orada oturmaya ve kendisini aramalarını beklemeye başladı.

Ordunun arkasından gelen ve konak yerlerinde unutulmuş eşyayı toplamaya memur edilen Safvan bin Muattal, biraz sonra Âişe Radiyâllâhû Anhâ'nın yapayalnız orada beklemekte olduğunu görünce, O'nu hemen devesine bindirdi ve orduya ulaştırdı.

Fakat başlarında Abdullah bin Übeyy'in bulunduğu münafıklar, bu pek tabii hadiseyi dillerine dolamış, bühtâna başlamışlardı ve bâzı Müslümanları da inandırmışlardı. Ama nihayet, Âişe Radiyâllâhû Anhâ'nın mâsumiyeti sabit oldu. Bunun üzerine müfteriler de yaptıkları çirkin hareketin cezasını çekti.

لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا 12-
هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ

ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ, لَوْلَا Bu bühtânı işittiğiniz zaman, imân eden erkeklerle kadınlar, nefislerine ve dindaşlarına iyi zanda bulunarak, وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ "Bu apaçık bir iftirâdır demeleri gerekmez miydi?"

لَوْلَا جَاءُ عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ

(Bu iddiayı ortaya atanların) da bu konuda dört şahit getirmeleri gerekmez miydi? فَأِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ Mademki şahitler getirip ispat edemediler. فَأُولَئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ Öyle ise onlar, Âllâh nezdinde yalancılardan ta kendisidirler.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Şayet Âllâh-û Teâlâ'nın hakkınızda, dünyada (çeşit çeşit nimetleriyle ve tevbeyle muvaffak kılmakla) fazlı ve âhirette (afiv ve mağfiretle) rahmeti olmasaydı. Ettiğiniz bühtana karşılık, size mutlak büyük bir azâp dokunurdu.

إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِالسِّنِّتِمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ

O zaman siz, o bühtânı dil-den dile naklediyor, hiçbir bilginiz olmayan bir şeyi ağzınıza alıp söylüyorsunuz. Ve bunu kolay,

bir vebali yok zannediyorsunuz. **وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ** Hâlbuki o, Âlâ lâh'ın indinde büyük bir vebâldir.

وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَانَكَ هَذَا- 16
بُهْتَانٌ عَظِيمٌ

ve sevenler için, dünyada da âhirette de elim bir azâb vardır. **فِي** الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ Dünyada ve âhirette de çetin bir ceza vardır. (Her şeyi) Âllâh bilir, siz bilemezsiniz.

20- وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ

Şayet hakkınızda, Âllâh-û Teâlâ'nın lütuf ve merhameti olmasaydı. Âllâh çok şefkatli ve merhametli olmasaydı, (hâliniz nice olurdu.)!

21- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُواتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَّى مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Ey imân edenler, (kötülük ve hayâsızlığı yayarak) şeytanın adımlarını tâkip etmeyin, (vesvesesine) uymayın. (Gittiği yola gitmeyin.) وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُواتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ Kim şeytanın izinden gider, adımlarını takip ederse, şunu bilsin ki; o, edepsizlikleri ve kötülükleri, çirkin ve şer'in inkâr ettiği şeyleri emreder. وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَّى مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا Şayet Âllâh-û Teâlâ'nın fazlı ve rahmeti olmasaydı, içinizden hiç kimse temize çıkamazdı. Fakat Âllâh-û Teâlâ ancak dilediğini temiz kılar. وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ Âllâh-û Azimüşşân Semî'dir, işitir. Âlim'dir, kâplerinizdekini tamamı ile bilir.

22- وَلَا يَأْتَلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ

وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

وَلَا يَأْتِلْ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَى وَالْمَسَاكِينَ
İçinizden faziletli ve servet sahibi varlıklı kimseler! Akrabaya, yoksullara ve Âllâh yolunda göç edenlere infak ve ihsan etmemeye yemin etmesin. وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا Ba-
ğışlasınlar, feragat göstereyin. أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ Âllâh-û
Teâlâ'nın sizi mağfiret etmesini arzu etmez misiniz? وَاللَّهُ غَفُورٌ
Âllâh-û Azimüşşân Gafurdur, Rahim'dir, çok bağışlayandır, çok merhametlidir.

Ebu Bekir Radiyâllâhû Anh'ın, Mistah adlı pek yakın ve fakir bir hısmı vardı. Medine'ye göç etmiş ve Bedir gazvesine iştirak etmişti. Âişe Radiyâllâhû Anhâ hakkında edilen bühtanla alâkalandığı için, Ebû Bekir Radiyâllâhû Anh bu yüzden, kendisine muntazam yapmakta olduğu yardımı kesmiş ve bundan sonra da bir daha infak ve ihsanda bulunmamaya yemin etmişti. Âyet-i celile bu sebeple nâzil olmuş. Cenâb-ı Peygamber tarafından, yârıgârına okunduğu zaman "Evet, mağfiret olunmamızı isteriz" demiş ve Mistah'a yardım etmeye devam eylemişti.

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لَعُنُوا فِي الدُّنْيَا-23
وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لَعُنُوا فِي الدُّنْيَا
Onlar ki bühtan edildiklerinden bihâber, hür ve afif Mü'min kadınlara isnâd ve iftirâ ederler. Dünyâda da ahirette de Âllâh'ın

rahmetinden tard edilmişlerdir. وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ Onlar için pek büyük bir azâb da vardır.

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ-24

Kıyamet günü onların dilleri, elleri ve ayakları, işledikleri (kötü amelleri)ne şahidlik edecektir.

يَوْمَئِذٍ يُوقِفِيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ-25

O gün Âllâh-û Teâlâ, onlara müstehak oldukları cezâyı tamâmen verecektir. Ve Âllâh-û Teâlâ'nın (zâtıyla sâbit, ulûhiyete zâhir) ikab ve sevâba kadir olduğunu bilecek, anlayacaklardır.

الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ-26

الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî Kaddesâllâhû Sırrahül Aziz buyuruyor ki; Yerde ve göklerde her zerre cinsine meyleder, saman çöpü ve kehribar gibi. Kehribârı, saman çöpüne tutunca saman çöpü, kendini kehribara atar. İnsan neyin ehli ise; iyi ise iyilere, fena ise fena olanlarına gider, oraya meyleder. Fena ahlâk sahibi fenâ insanlara, iyi ahlâk sahibi iyi insanlara meyleder.

Ehl-i cehennem olanlar, ehl-i cehenneme caziptir, oraya giderler. Ehl-i cennet de ehl-i cennet olanlara talip olur. وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ Tayyib olan kelimeler, zikrullah, iyi söz kelimeler, sâlih kişilerin söz ve sohbetlerini kimler dinler? Bunları ancak لِلطَّيِّبِينَ

temiz insanlar dinler, وَالطَّيِّبُونَ onları ancak temiz insanlar dinler. Temiz kelimeler, temiz ahvalleri لِلطَّيِّبَاتِ tayyib olan insanlar dinler. Kötü kadınlar kötü erkeklere, kötü erkekler ise kötü kadınlara. Temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara yaraşır. أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ Temiz olan hanımlar, pislerin söylediği sözlerden müberradırlar, iftiracıların söylediklerinden çok uzaktırlar. Ekseriya pislerin cemaatında iftiralar zuhur eder. لَهُمْ İftirâ olunan temiz kadınlar ve erkeklere, Âllâh nezdinde mağfiret var, وَرِزْقٌ كَرِيمٌ kerim olan bir rızık var ki cennettir. Çünkü tahammül ederler, onların fenalıklarına.

Bu âyet-i kerime, Âişe Radiyâllâhû Anha'yı kazf edenleri (iftira edenleri) zemm. Berâet ve nezâhetle vasfedenleri medih buyurmaktadır. Yâhût kötü kadınlar kötü erkeklere, kötü erkekler kötü kadınlara yaraşır. İyi kadınlarsa iyi erkeklere, iyi erkekler de iyi kadınlara münasibtir. Yâni "Âllâh-û Teâlâ, iyi olan Âişe Radiyâllâhû Anha'yı, iyi olan Rasûlü için takdir kılmıştır" demektir.

Âllâh-û Teâlâ dört kimseyi, dört şeyle töhmetten berâet ettirmiştir. Yusuf Aleyhisselam'ı şâhidle Züleyhâ ailesinden, Mûsâ Aleyhisselam'ı yahudilerden elbisesini götüren taşla, Meryem Radiyâllâhû Anha'yı çocuğunu konuşturmakla, Âişe Radiyâllâhû Anha'yı da bu âyetle beri kılmıştır.

Rivayete göre Âişe Radiyâllâhû Anhâ, bazı şeylerle iftihar edermiş ki bunlar başkasına verilmemiştir.

Cebrâil Aleyhisselam, onun suretini bir ipek parçası üzerinde Peygamber (Sallâllâhû Aleyhivesellem)e getirip "bu senin zevcen-

dir” demişti. Rasûlullah (Sallâllâhû Aleyhivesellem) bâkire olarak yalnız onu almıştı ve onun dizinde rûhunu teslim etmiş, onun evine defnedilmiştir. Peygamberimiz (Sallâllâhû Aleyhivesellem,) onunla beraberken kendisine vahiy inerdi. Âişe Radiyâllâhû Anhâ'nın berâeti için birçok âyetler inmiştir. Kendisi, Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem'in halife ve siddîkının kızı idi. Nezih yaratılmış, Âllâh-û Teâlâ tarafından kendisine mağfiret ve rızk-ı kerim va'd buyurulmuştur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا - 27
وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh'a, Rasûlullah'a, Kur'ân'a imân edenler, imânınızın iktizası gereği olarak لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى evinizden başka bir eve girmeyiniz, izin almadan ve halkına selâm vermedikçe. (Eve girmek isteyen birinci def'a kapıyı çalar veya zile basar yani misafir var demek olur. Bekler, sonra ikinci def'a kapıyı çalar yine bekler. Ses gelmeyince üçüncü def'a kapıyı çalar, geleyim mi gelmeyeyim mi? Bu üçüncü def'a da kapı açılmadıysa, o zaman geri dönüp gidilir. (İstizan da budur.) İstizandan sonra da izin isteme, içeri girme izini alındığını da selâm ile içeri girilir. İçeri girmek icap ettiğinde tam kapının karşısında durmayın, kapının ya sağında ya da solunda durunuz ki kapıyı açan, tam gözünüzün önüne gelmesin. Kapıyı açan nâk mahrem kadın olabilir yahut kapı açılınca evin içi görülebilir. حَتَّى Sonra evin ehline selâm verirsiniz. تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا Bu istizân, bu selâm خَيْرٌ لَّكُمْ hakkınızda daha hayırlıdır.

(İstizansız, izinsiz, selâmsız girmekten) Âllâh size bunu emrediyor. **لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ** Tâ ki siz aranızda tezekkür edersiniz, buna göre amel edersiniz, hakkınızda daha hayırlı olduğunu anlarsınız.

فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ- 28
ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا Eğer bu evlerde kimse bulamazsanız, size izin verilinceye kadar içeri girmeyin. **فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ** Size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Niçin ittiham yeridir? Eğer siz iyi insan olabilirsiniz lâkin töhmet yerinden, bizi Rasûl-û Ekrem men ediyor. Meselâ bir insan meyhaneye girip çıksa, orada içki içmediği halde. Fakat oraya girip çıkması, orası Müslümanların nazarında töhmet altındadır. Orası ile ne alâkası var, madem içmiyor orada ne işi olabilir? "Töhmet yerlerinden kendinizi muhafaza edin" emrediyor Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem.

Eğer izin verilmezse ne yapalım? **وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا** Eğer bir mazeret beyanı ile sizi kabul etmedilerse, bu durumdan dolayı hiç üzülmeyin. **فَارْجِعُوا** Efendim ben buraya kadar geldim içeri girip göreceğim, görüşeceğim diyerek ısrar etmeyiniz. Âdab-ı muâşereteye mugâyirdir. **ارْجِعُوا** Hemen geri dönün. **هُوَ أَزْكَى لَكُمْ** Bu (dönüşünüz ısrar veya kapının önünde bekleyip oturmanızdan) sizin için daha temiz (daha nezih)dir. **وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ** Âllâh ki bütün maslahatınızı tedbir eden O'dur, yaptıklarınıza Âlim'dir.

Kapıda durduğu süre içinde aralıktan içeri bakmamalıdır. Peygamberimiz Sallâllâhû Aleyhivesellem, "Bir kimse izinsiz senin

evinin içine bakar da bir taş atarak gözünü çıkarırsan, sana günah olmaz” buyurmuştur.

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ -29
وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ

أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ جُنَاحٍ size, عَلَيْكُمْ yoktur. لَيْسَ mesken ittihaz edilmeyen ve içlerinde sizin için bir menfaat bulunan (han, hamam, oteller, kahvehaneler gibi) yerlere izinsiz girebilirsiniz. فِيهَا مَتَاعٌ Lَكُمْ Menfaatinız bulunan yerlere izinsiz girebilirsiniz. وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ. Âllâh CelleCelâlûhû, Sizin gizlediğiniz şeyi de bilir. Öyle ise Âllâh'ın emrine itaat lâzım gelir.

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى -30
لَهُمْ إِنْ اللَّهُ خَيْرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, Mü'minlere emret, erkek Mü'minlere. Âllâh-û Rasûllûllâh'a, Kur'ân'a, hudûd-u İlâhiye inanan. **niyâbeten annê** Benden vekâleten, Mü'minlere emret ki يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ gözlerini men etsinler. Gözlerini (haramdan) sakınsınlar, kâlpilerini de mâsivâyı İlâhi ile meşgûl etmekten korusunlar. Bu da ikinci defasındadır. Birinci, ilk bakış ihtiyar ile olmadığından ceza yok. Fakat ikinci def'a ihtiyar ile olduğundan “acaba nasıldır, nereye gitti?” diye bakıldığından, ceza ve sorumluluk bundan ileri geliyor. وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ Ey Rasûlüm ırzlarını da vücudlarını da korusunlar nâmahremden. Ferc korumasından murad, zinadan korunmaktır. Yalnız buradaki,

“ferclerini örtsünler” manasınadır. **ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ** Nâmahremlerden gözünü korumak, onlarla beraber olmamak **أَزْكَىٰ** daha hayırlıdır. Ezkâ; tâhir demektir. Daha hayırlı, daha temizdir sizin için. **إِنَّ اللَّهَ** Âllâh CelleCelâlûhû; nazar etmek, bakmaktan yahut eğri büğrü yapmaktan, hal ve niyetlerinizden haberdardır.

Şimdi bu âyet-i kerime ile hitap hanımlaradır.

31- **وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَىٰ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَىٰ الْأَرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ**

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhive-sellem, Mü'min kadınlara da söyle. **يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ** Gözlerini harama bakmaktan korusunlar, **وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ** namus ve iffetlerini korusunlar. Namahrem olanlarla beraber bulunmasınlar. **وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ** Görünen kısımları müstesna olmak üzere, ziynetlerini teşhir etmesinler. **إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا** Ancak âdet itibarıyla zahir olan **meselâ mahkeme şehâdette, bir de nikâhta bir hanımın yüzünü görmek lâzım gelir.** **وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ** Sabretsinler. **Humur;** asıl baş örtüsüdür, çarşafa çok yakın gelir. Pardüse hanımlar için güzel bir elbisedir fakat meşrû olan yerleri setretmiyor, ziynet yerleri açık

kalıyor. Bu ziynet yerleri başka bir örtü ile kapattıktan sonra, üzerine pardüseyi giyebilir. Asıl gâye, ziynet yerlerini göstermemektir. **وَلَا يُبْدِينَ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ** Cüyüb; gerdandır. Gerdanlarını örtsün, **زِينَتَهُنَّ** ziynet mahâllerini teşhir etmesinler. Ziynet mahâllerini göstermek kimlere câizdir? **إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ** Efendisi, kocasına câizdir. **أَوْ آبَائِهِنَّ** yahut efendisi Babası, dedesine câizdir **أَوْ أَبْنَائِهِنَّ** yahut kocasının babasına, **أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ** yahut efendisi kendi oğulları **أَوْ إِخْوَانِهِنَّ** yahut kocasının başka hanımdan olan üvey evlâdı **أَوْ بَنَىٰ إِخْوَانِهِنَّ** yahut kardeşler hatta süt kardeşi de dâhil, **أَوْ بَنَىٰ أَخَوَاتِهِنَّ** yahut kardeşlerin çocukları, kız kardeş, hala çocukları, **أَوْ نِسَائِهِنَّ** yahut kardeşin kız kardeşin çocukları, teyze çocukları, bunlardan başka. **أَوْ نِسَائِهِنَّ** Kendi kadınları (Mü'min kadınlar.) Mü'min kadınlarla gayr-i Müslim kadınlar, hamamda bir arada olmasın. Çünkü ecnebi kadınlar, Müslüman kadınlar da gördüğü ahvalı kocasına götürür anlatır, fitne çıkma ihtimali vardır. **أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ** Bir hanım cariyesi ile beraber hamama giderse o cariye hizmetçi, hanımı görebilir. **أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ** Kadına ihtiyacı kalmamış, (cins-i güçten düşmüş) hizmetçiler. **أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ** Yahut henüz kadınların, gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına ziynetlerini göstermesinler. **لِيُعْلَمَ مَا يَخْفَيْنَ** Hanımlara emrediyor Cenâb-ı Âllâh, gizlemekte oldukları ziynetleri anlaşılsın diye ayaklarını yere vurmaları. (Dikkatleri üzerine çekecek tarzda yüremesinler.) **وَتُوبُوا** Ey Mü'minler, hep birden Âllâh'a tevbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz. **لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ** Âllâh-û Teâlâ, sizi iflâh eder.

Özet olarak kadının ziyneti; taç gerdanlık, bilezik ve benzerleri gibi mücevherleridir. Maksûd, bu ziynetlerin bulunduğu mevzilerdir. Görülen kısımdan murâd ise yüz, el, ayak ve elbise ile yüzüktür.

Ve başörtülerini yakalarının üstüne sarkıtsınlar, (başlarını, gerdanlarını, göğüslerini örtsünler.)

Ve ziynetlerini, kocalarından veya babalarından yahût kocalarının babalarından veya oğullarından yahut üvey oğullarından veya biraderlerinden veya biraderlerinin oğullarından yâhut hemşirelerinin oğullarından veya kadınlarından yahut memlûklerinden veya erkeklikten kesilmiş hizmetkârlardan yahut henüz kadınların utanacak yerlerinden haberdar olmayan çocuklardan başkasına göstermesinler.

Ömer Radyâllâhû Anh, Ebû Ubeyde Radyâllâhû Anh'a mektup göndererek; Ehl-i kitabın kadınlarına, Müslüman kadınları ile bir hamamda yıkanmalarına müsaade etmemesi bildirilmişti.

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا 32-
فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Eyemê; efendisi olmayan yâni dul kadın. O zamanlarda böyle bir kadın ile evlenmek bir leke gibi idi. Nasıl olur, başkası ile beraber olmuş bir kadın ile ben evlenirim? Hâlbuki temiz bir kadın, zevci vefat etmiş de başka bir erkeğin olmasında ne mahzuru olur? وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ Dul kalan hanımları da nikâh ediniz. وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ Sâlih olan, imân etmiş ve imânını da amâl-i salih ile takviye etmiş olan câriye ve köleleri de nikâh ediniz. إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ Eğer bunlar fakir iseler, Âllâh'a itimat ediniz. يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ Âllâh fazl-ı keremiyiz

le onları zenginleştirir. **وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ** Âllâh'ın lütfü vâsi, geniştir. Âlimdir, kulunun hâline âlimdir. (Kullarının rızkını, kimine çok ve kimine az verdiğinin hikmetini) hakkıyla bilendir.

Peygamberimiz Sallâllâhû Aleyhivesellem efendimiz, gençlere hitap etmişler. "İçinizde evlenmeye muktedir olanlar evlensin, zira evlilik gözü haramdan saklar ve ırzı korur. Evlenmeye gücü yetmeyenler de oruç tutsun" buyurmuşlardır. Orucun, şehveti kırmakta tesiri vardır.

Başka hadis-i şerif'te de; "Evleniniz, çoğalınız. Kıyamet günü, sâir ümmetlere. Ben, sizin çokluğunuzla iftihar ederim" buyurulmuştur. Yine bir hadis-i şerif'te; "Âllâh-û Teâlâ'dan nikâhla rızık iltimas edin" buyurulmuştur.

Zenginlikten murâd, kanaattir. Yâhût karı-kocanın rızıklarının içtimâidir denilmiştir.

Nikâhın sıfatı, Hanifilere göre altı kısımdır.

- 1- Şehveti orta derecede olanlara, Sünnet
- 2- Şehveti çok fakat zinâ edecek kadar değilse, Vâcib.
- 3- Şehveti zina edecek kadar çoksa, Farz.
- 4- Evlilik haklarına yüzde yüz riâyet edemeyecek olanlara, Haram.
- 5- Evlilik haklarına riâyet edemeyeceğinden korkanlara, Mekruh.
- 6- Evlenmeye sebep olmadığı gibi, mâni de yoksa Mübah'dır.

وَلَيْسَ تَعَفِيفٌ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ -33

وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَأُوْهُم مِّن مَّالِ اللَّهِ الَّذِي آتَيْكُمْ وَلَا تُكْرِهُوا فَتِيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِّتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهْنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

Nikâha imkân bulamayanlar; (mehirden, nafakadan âciz ve yoksul olanlar.) O Müslüman, oruç tutmakla iffetini muhafaza etsin. **حَتَّى يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ** Âllâh-û Teâlâ, fazl-u kereminden kendilerini zengin edinceye kadar iffetlerini korusunlar. **وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ** Ellerinizi altında bulunanlardan (köleler ve câriyelerden) mükâtebe yapmak isteyenlerle, eğer kendilerinde (hürriyete kavuşmalarında kendileri için bir iyilik görüyorsanız hemen mükâtebe yapın.) **مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ** Onlara, Âllâh-û Teâlâ'nın size ihsan buyurduğu maldan verin. **وَأُوْهُم مِّن مَّالِ اللَّهِ الَّذِي آتَيْكُمْ** Mükâtebe; memlûkün tediyesini taahhüd ettiği bir bedel mukabilinde, âzâd olmak üzere kendisini efendisinden satın alması demektir ki bu bedel tediye edilince azâd olur.

Tefsirde, köle dört nev'idir diyor.

1-) Kın; evde hizmet eder.

2-) Mezun; ticaret yapar.

3-) Âbik; kaçıyor.

4-) Mükâteb; taahhüt edilen parayı getirirsen azâd olursun det niyor.

Aynen bunun gibi maneviyatta da köle dört nev'idir.

1-) Kın; evliyaullâhın yüksek derecesine erişmiştir ancak Âllâh ile meşgul olur.

2-) Ticarete mezundur; malûmatı vardır, halka vâz-ı nasihat eder, bu ikinci derecede olan birinci dereceye ulaşamaz.

3-) Mükâteb; ücret alıyor, tarikata girip çalışacak artık nereye kadar gelir, ne verirlerse.

4-) Âbik; sahibinden kaçmıştır, bu nev'iden olanlar pek çoktur deniliyor. Zalim olan hâkim, ilmiyle amel etmeyen âlim, sözünü dinlemeyen vâiz, hepsi bunların içindedir.

Zâman-ı câhilliyette bazı münafıklar vardı, böyle cariyeleri toplarlardı. Nasıl ki bu zamanda olduğu gibi, genel evler misâli rucû da budur. Parayla çalıştırırlar, aynen cahiliye devrinde benzeri misâli. Hâlik-i Kâinat, Müslümanlardan bu durumu men etmiştir velevki cariye olsun.

وَلَا تُكْرِهُوا فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ Câriyelerinizi bigâye zinâyâ ikrah etmeyiniz, para mukabilinde. **إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا** Dünya hayatının geçici menfaatlarını elde edeceksiniz diye, namuslu kalmak isteyen câriyelerinizi fuhşa zorlamayın. **لِتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا** Dünyanın dirliğini, metânını elde etmek için yapmayınız. **وَمَنْ يُكْرِهْهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ** Kim onları zinaya zorlarsa, (vebâli zorlayanındır.) Âllâh-û Teâlâ, bu fuhşu ikrah ettikten sonra, onları mağfiret ve (zemm olundukları için) rahmet edicidir.

Münafıkların reisi Abdullah İbni Übeyy, câriyelerini fuhşa zorlar ve kazançlarından faydalanırdı. İçlerinden Müslümanlığı kabul eden iki cariyenin, Rasûlullah Sallâllâhû Aleyhivesellem'e şikâyet etmeleri üzerine bu âyet-i kerime nâzil olmuştur. İslâm'ın, asırlarca uygulana gelen ve bir çırpıda tasfiyesi mümkün olmayan

kölelik müessesesini, ortadan kaldırmak için almış olduğu bir dizi tedbirlerden biridir.

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ وَمَثَلًا مِّنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلِكُمْ -34
وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ

Biz Azimüşşân, inzal ettik fazl-ı kerez Biz Azimüşşân, inzal ettik fazl-ı kerez mimizle size ey Müslümanlar. Âyetler gönderdik mübeyyin, helâl ile haramı beyan eder. وَمَثَلًا مِّنَ الَّذِينَ خَلَوْا Sizden önce yaşayıp gitmiş olanlardan, (onların hayat hikâyelerinden) kıssa ve misâller ve takvâ sahipleri için öğütler indirdik. Mütteki olan, Âllâh'tan korkanlar bunları okut sunlar ve vazgeçsin fenalıklardan.

اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكُوهٖ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ -35
فِي رُجَاجَةِ الرُّجَاجَةِ كَانَتْهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِن شَجَرَةٍ مُّبَارَكَةٍ
رَّيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضَيُّ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ
نُّورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ
وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Âllâh'tır gökleri, yerleri nurlandıran. Gökleri ve yerleri Güneş, Ay ve yıldızlarla ziyalandırır. İkinci mânâ; nûru yerde ve göklerde halk eden Cenâb-ı Hak'tır. Üçüncü mânâ; Âllâh, gökleri meleklerle nurlandırmış, yerleri de embiya ve ulemâ ile nurlandırmıştır. Dördüncü mânâ; yer ve gök ehlini hidayete getiren Âllâh'tır. Beşinci mânâ; Âllâh CelleCelâlûhû, Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'e nur demiş. Size, Âllâh'tan kitap geldi, nur geldi. Kitap Kur'an'dır, nûr ise Muhammed Sallâllâhû AleyhiK

vesellem'dir. Âllâh CelleCelâlûhû, yerleri ve gökleri Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem ile nurlandırmıştır. O olmasaydı ne yerler ne de gökler olmazdı. مِشْكَاةٌ مِثْلُ نُورِهِ Nûr-i İlâhî'nin misâli! Mişkât; ev, oda duvarlarında dışa açılmamış pencere, ışığın, lambanın konulduğu yere mişkât deniyor, فِيهَا مِصْبَاحٌ onda ışık var, o ışıktâ. أَلْزُجَاجَةُ O ışık da lâmba camının içindedir. O cam ise كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ zulmeti def edici, o billur da sanki inciye benzer bir yıldız gibidir. Bu da يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ bu kandil sanki pırıl pırıl parıldayan bir yıldızdır. Şecereyi mübêrake ki زَيْتُونَةٍ zeytinden zuhur ediyor. Zeytinyağı kandilde, o öyle bir zeytinyağıdır ki لَا سَرَفِيَّةٌ وَلَا غَرِيَّةٌ Güneşin doğduğu ve kavuştuğu yerde değil ne soğuk ne de sıcak tesir etmemiştir, parlak ziyâsı vardır. يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ O kadar parlak bir yağdır ki وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ yâni o ağaçtan çıkan yağdan tutuşturulur. (Bu öyle bir ağaç ki) yağı, nerdeyse kendisine ateş değmese dahi ışık verir. نُورٌ عَلَى نُورٍ Nur (bu ışık,) nûr üstüne nurdur. يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ Âllâh-û Teâlâ, nûruna (veya nuriyle) dilediği kimseyi hidayet eder. وَيَضْرِبُ اللَّهُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ Âllâh CelleCelâlûhû, misalleri insanlara böyle bildirir. وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ Âllâh-û Azimüşşân, her şeye Âlimdir. Hiçbir şey, O'na gizli kalmaz.

Mişkat; Sadr-ı Muhammedi Sallâllâhû Aleyhivesellem. (Göğsü demek)

Misbah; Işık, onun kâlbi, nûr-i İlâhî.

Zücâce: Onun kâlbi.

Secereyi Mübareke: Secereyi İbrahimiye'dir.

"lâ şarkıyyetin velâ garbiyye" Ne yahûdi ve ne de nasrâniye

mâildir. Çünkü onların kibleleri başkadır. Zira yahudi batıya, hırisd tiyan doğuya yönelerek ibadet ederler.

“yekâdü zeytühâ yûdi-û ve lev lem temseshû nârun” Yakındır ki vücudu ziyalandırır, ziya verir. Eğer söylemese bile, nur gelmev se bile, nûr geldikten sonra da nûrun alâ nur olur.

Âllâh-û Teâlâ, göklerin ve yerin nûrudur.

Mü'minlerin kalbinde O'nun nuru, içinde çerağ bulunan bir feû ner gibidir.

O çerağ, billûr bir kandil içindedir.

Bu kandil sanki parıl parıl parlayan bir yıldızdır.

Ne Güneş'in doğduğu ve ne battığı yerde bitmeyen mübarek bir ağaçtan, zeytin ağacından yakılır. (Murad olan Şam'ın zeytini-dir.)

Yâğlı, bir ateş dokunmasa bile hemen hemen ışık verecek gibidir. (O kadar saf, o kadar parlaktır.)

Nûr üstüne nûrdur.

Ka'b Radiyâllâhû Anh der ki; “Bu mesel, Muhammed Sallâl-lâhû Aleyhivesellem efendimiz hakkında irâd olunmuştur.

Kandil konan fener, O'nun mübarek göğsüdür. Billûr kandil, kâlbidir ve çerağ nübûvvetidir ki nübûvvet ağacından yakılmıştır.”

Muhammed bin Ka'b Radiyâllâhû Anh de; “İçinde çerağ bulunan fener, İbrahim Aleyhisselam. Billur kandil, İsmail Aleyhisa selam ve çerağ, Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'dir ki se cere-i mübareke-i İbrahim'den yakılmıştır. Mübarek olması, çoğu enbiyânın onun sûlbünden gelmiş olmasıdır. Şarklı ve garplı olmaması da ne yahudi ve ne de nasrâni olmadığındandır” der. Zirâ yahudiler batıya, nasrâniler doğuya yönelerek ibadet ederler. “Nûr

üzerine nur oluşu da Nebi neslinden Nebi olmasıdır.” Übeyy ibni Ka’b’a göre de “Mesel, Mü’minler için irâd olunmuştur. İçinde çerağ bulunan fener, Mü’minin nefsi. Kandil, göğsü. Ve çerağ, kâlb bindeki imân ve Kur’an’dır. Mübarek ağaç da ihlâstır ki onunla tutuşur.”

Güneşin doğup batmadığı yere nisbeti olmaması şunun içindir ki; o dört güzel haslet arasındadır. Nimet verilse şükreder, mur sibet erse sabreder, hükmünde adaletten ayrılmaz ve sözünde gerçektir. Ona hiçbir fitne isabet etmez.

فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ

أَنْ تُرْفَعَ Âllâh izin vermiştir. أَذِنَ اللَّهُ فِي بُيُوتٍ Bir takım evlerde وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ O evlerde, O’nun isminin yüksek tutulması, yücelmesine izin verilmiştir. يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ Sabah ve akşam ism-i İlâhi ta’zim ve tesbih edilsin, Âllâh böyle izin veriyor.

رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ

رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ Bir takım insanlar var ki onları meşgûl etmez. تِجَارَةٌ ticaret, sefer, بَيْعٌ alış veriş عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ Âllâh’ın zikrinden. Birtakım insanlar var ki alışveriş, sefer onları Âllâh’ın zikrinden meşgûl etmez. Sefere gider yine zikrullah ile meşgûldür. Alışveriş yapar yine zikrullahı devam eder. وَإِقَامِ الصَّلَاةِ Namazı ikâme etmekten, وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ zekât vermekten alıkoymaz. يَخَافُونَ يَوْمًا Korkuyorlar bir günün azabından ki يَوْمًا korkudan iltirar

içindedir. الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ Kalplerin ve gözlerin allak bullak olacağı, döneceği, (ızdırab çekeceği) bir günden korkarlar.

لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ 38

Âllâh, onları mükâfatlandırır. أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا Yalnız amellerinin karşılığı değil, amelin ahseni ziyadesiyle. Amel ile olursa bire bir mukabili olur, ahseni ile olunca bire on, bire yetmiş, bire yediyüz ile olur. وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ Âllâh-û Azimüşşân, dilediğine rızkı ve ecri hesapsız ihsan eder.

Mevlânâ Celâleddini Rûmi buyuruyor.

Âsuman secde künet.

Behri zemîni ki deru.

Yek dü kes, yek dü nefes.

Behri Hüda binişinent

Gökler secde etsinler lâyıktır, o yere ki bir iki kişi orada otursunlar da O'ndan konuşsun, sohbet etsinler. Bu dünyada üç beş kişi oturup da Âllâh için sohbet ederlerse o sohbet, nezd-i İlâhi'de o derece kıymetlidir.

Birtakım Mü'minler var ki ne ticaret ne de alışveriş, onları, Âllâh-û Teâlâ'yı zikretmekten men ve işgâl etmez. Nasıl olur bu durum?

Beden ağyar ile gönül yâr ile.

Göz rakipte, gönül habibte.

Lisan güftar ile gönül dildar ile.

El sanatta, gönül hazrette.

“Halvet der encümen, sefer ender vatan”

Cemaat içinde halvettedirler, otururlar sohbeti dinlerler. Fakat onların kâlleri, Hak ile beraberdir.

Şâh-ı Nakşibendi Kaddesâllâhû Sırrahülaziz, “bu durum yaş ile bağlantılı değildir” buyuruyor. Nakşibendi diyor ki; Hicaz’da, Kâbeyi Muazzama’da idim. Bir ihtiyar gördüm oturmuş, meşgûldür kendi kendine. Müteveccih oldum onun kâlbine, (kalbine müteveccüh olmak; röntgen misali içimizde ne varsa o hastalıkları tesbit edip çıkarıyor. Evliyâullâhın da gözleri aynen röntgen gibidir. Bizim karşımızda bulunduğu zaman, içimizde ne var fark ederler.) Baktım ki hiçbir zaman Âllâh ile beraber değil. Kâlbî memleketinde, işinde gücünde meşgûldür. Bilahare Minâ’ya gittik, orada alış-veriş yapan bir genci gördüm, çok da müşterisi vardı. O gencin kâlbine de müteveccih oldum, çok meşgûl ve genç olduğu hâlde Hak’tan bir lâhza gâfil değil. Alışveriş yapıyor fakat kâlbî, Âllâh ile beraberdir. Bu hal ihtiyarlık ve gençlikle bağlantılı değildir. Eğer mümkün ise iyi bir tarafa istinat etmek ve mücahade, mücadele etmek ile yavaş yavaş kâlbe intikâl etti mi, bir daha kâlpden çıkmaz.

Mevlânâ Celâleddin Rumî Kaddesâllâhû Sırrahül Aziz, bunun misalini aynen güvercine benzetiyor. Güvercin kolaylıkla kapıya girmez, ne yapılır? Birkaç gün yem vermek suretiyle uğraşılıncaya, alıştı mı artık kendiliğinden kapının önüne gelir de oradan ayrılmaz. Aynen Zikrullah da böyledir. Evvelâ gelmez ama alıştırtınca kâlpden çıkmaz, devam eder, alıştırmak lâzım gelir. **وَإِقَامِ الصَّلَاةِ** Bazıların dediği gibi namazımız kılınmıştır. İnsanın, Âllâh katında derecesi ne kadar artarsa daha ziyade Âllâh’a bende olur. Ne kadar yükselirse, azamet-i İlahi’yi yakından daha ziyade an-

lar ve kendi fakirliğini, aczini idrak eder. Çünkü âyet-i kerimede **“innellâhe hüvel ganiyyü ve entümül fûkarâ”** insan, her cihette Âllâh’a muhtaçtır. Vücudunda, bedeninde, malında bu ihtiyaç hiçbir zaman zâil olmaz. Böyle olduğuna göre, insanların Âllâh’a karşı fakirliği tabiidir. **وَإِيَّاءِ الزَّكَاةِ** Şu halde insanların namazlarını ikâme etmesi ve zekâtlarını vermesi lâzım gelir. Netekim ibadetten birisi halas olmuş olsaydı, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem halas olur yapmazdı. Hâlbuki Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, ayakları şişinceye kadar namaz kılar ibadette bulunurdu. Nasıl olur da filân bektaş, “ibadetimiz yoktur” diyecek. Böyle sözler, İslâmiyet’in dışındadır. Böyle inananların İslâmiyet’le alâkası yoktur. Çünkü ne kadar çok bir kul ibadet eder yaparsa, daha çok Azamet-i İlâhiye tecelli eder. Fakirliğini daha ziyade bilir, muhtaç olduğunu anlar ve daha ziyade Âllâh’a yaklaşıyor. Bir Mü’min, bu ibadet ve itaatları ne için yapıyor gayesi nedir? Gayesi havf-û recâ diyecek. Âyette havf-û recâyı izah ediyor. **يَخَافُونَ يَوْمًا** Bu insanlar korkuyorlar bir günden, biliyorlar ki önlerinde bir gün **تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ** **tetekallebû, tertalibû**, havf ile iltirara gelir, necatı helâk arasında, cenneti cehennem hâzır oluyor. Acan ba ben hangisine, nereye gideceğim düşüncesiyle multarir oluyor. Bundan dolayı korkuyorlar ve bir de ümit ediyor ki Âllâh’ın lütf-u keremi vardır.

لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ Hem de ümit ediyor ki Âllâh, onu mükâfatlandırırsın ne ile? **أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا** Ameliyle değil, amellerinin daha güzeliyle ziyadesiyle. Eğer Âllâh-û Teâlâ, bir iyi adamın ameline mukâf bil iyilik yaparsa, mükâfat olmaz ki Azamet-i İlâhiye yakışmıyor.

Mükâfatı Cenâb-ı Âllâh'ın, en azı bire ondur. Bire yetmiş, bire yedi yüz hatta bigayri hisabdır. أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا Yaptığı amalin en ehse-ni (ceza-mükâfat demektir) ziyadesiyledir. وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ Fazl-ı keremi, ahseni ile ziyâdeleştire. Cemâlini gösterir. وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ Âllâh CelleCelâlûhû, dilediğine hesapsız verir. İn'amâtı İlâhiye hesap ile değil, hesap edilince bitip tükenecek bir şey değil ki hesapla versin.

Buraya kadar Mü'minlerin halinden, Cenâb-ı Hak buyurdu. Âdet-i İlâhiye'nin icâbâtı Mü'minlerden bahsedince, kâfirlerin hâ-linden de bahsediyor. Meselâ birçok kâfirleri görüyoruz bir hayır-lar, iyilikler yapıyor. Görünüş itibariyle hakikaten hayırlı işlerdir yaptıkları. Umur-u hayriyenin kabul olunması, aklımızca lâzım gelir. Hâlbuki imân olmadığı için bu ameller, hayırlar karanlık olu-yor. Bu karanlığı, Hâlik-i Kâinat misal ile bize haber veriyor. Küfür üzerine yapılan amellerin hiçbir faydası olmadığı gibi, karanlığa tebdil oluyor.

39- وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ مَاءً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ فَوْقِيَهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ

وَالَّذِينَ كَفَرُوا Onlar ki iman etmemişler, (âyet-i kerimede iki misâl ile beyan ediliyor.) İman olmadıktan sonra hiçbir amelin faydası olmuyor. أَعْمَالُهُمْ Onların yaptığı ameller, iyi ameller olsa bile, küfürde inkârda olduğu için bir sevap, ecr-i ücret görmü-yor. Yapılan iyi amelin bir kusuru yok, inkâr içinde yapıldığından. Onların iyi görünüşteki amelleri neye benzer? كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ **Kia**; sahraya derler. Sahrada, öğleden sonra güneş vurduğu zaman,

ufuk cihetine bakan susuz olan kişi, bir göl deniz gibi görüyor. **يَحْسَبُهُ الظَّمَانُ مَاءً** Susamış olan kişi zanneder ki orada su vardır. **لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا** Nihayet ona vardığında, **حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ** şey bulamaz. **وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ** (İnanmadığı, kendisinden sakınmamadığı) Âllâh'ın azabını buluyor. **فَوْقِيهِ حِسَابُهُ** Âllâh ise onun hesabını tastamam görmüştür. **وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ** Âllâh-û Teâlâ'nın hesabı seridir. Küfürde olanların yaptığı ameller hiçbir işe yaramaz. İmansız insanların amelleri, bu imân mes'uliyet anlayışından uzak olduğundan, boş faydasız meşgûliyet yığınınından ibaret olmakla kalmaz, ayrıca sahibini ağır bir mes'uliyet ve hesabın altına sokar.

Misâlin biri, yukarıda geçen âyet-i kerime. İkinci misâl de kâa firlerin duygu, düşünce ve davranışlarıdır.

أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُّجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ 40- سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدُهُ لَمْ يَكَدْ يَرِيهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُّورٍ

أَوْ كَظُلُمَاتٍ Yahut bir karanlık, müterakim karanlıklar oluyor. Hâlik-i Kâinat da bizim daha anlayabilmemiz için misâl ile beyan ediyor. **يَغْشَاهُ** Derin bir denizdeki karanlıklar gibidir. **فِي بَحْرٍ لُّجِّيٍّ** İhâta ediyor o derinlikleri, **مَوْجٌ** denizin dalgaları. **مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ** (Öyle bir deniz) ki onu, dalga üstüne dalga kaplıyor. **سَحَابٌ** Üstünü de bulutlar kaplamıştır. **ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ** Birbiri üstüne yığılmış karanlıklar (zulmet karanlıklar birbirinin üstüne. Zulmetin birisi denizin dibi, ikincisi birinci dalga, üçüncüsü ikinci dalga, dördüncüsü üstündeki bulutlar, birbiri ardında meydana gelen karanlıklar olduğunda, vücûduna bakan insan, kendini bile göremez.

Hatta buyuruluyor ki) إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكِدْ يَرِهَا (o zifiri karanlıkta bir nur nişânesi görmek şöyle dursun) elini çıkarıp uzatsa, neredeyse onu dahi göremez. İşte küfürde olanın yapmış olduğu ameller batıl olur, mahvolur, hebâ olur. Kâfirin yapmış olduğu ameller, birçok karanlık zûlmetin içindedir. Onun kalbini, cehl-i şek gaşyediyor. Cehl-i şek de o dalgalardır, geliyor. Sehab; bulut ise kalbinin üzerine gelen hatm-i İlâhi'dir. Onların amelleri zulmet, sözleri zulmet, her şeyleri zulmettir. وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا nûr takdir etmemişse, فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ artık o kimsenin bir nûr, ışık ve aydınlıktan nâsibi yoktur. (Demek ki küfür üzerine yapılan bütün ameller zulmet, karanlık olur, batıl olur, heba olup mahvolur boşa gider. O kimseye hiç faydası olmaz.)

İnkârcılık ve küfür taassubu insanın basiretini bağlayan, gerçekleri görmesini engelleyen ve çabaladıkça boğulmasına yol açan korkunç bir zulmettir. İmân ise insanın yolunu aydınlatan, Âllâh'ın yardım ve inâyetine vesile olan en büyük imkândır. Hâlbuki kâfir, bu imkâna gözlerini kapamış. Bu yüzden, Âllâh'ın hidayet ve inâyetinden de mahrum kalmıştır.

Küfür zulmetini, Hâlik-i Kâinat misaller ile beyan ettikten sonra. Âllâh-û Teâlâ'yı tesbih eden yalnız insanlar değil, bütün mahlûkat Cenâb-ı Hak'kın tesbihi ile meşguldür. Bazıları tav'an bazıları kerhen meşguldür. Tav'an meşgul olanlar; insanlar ve cinlerdir. İhtiyarları vardır, ihtiyarları ile devam ettiklerinde ecr-i ücrete sevâba nâil olurlar. Bunlardan başka bütün mahlûkat, Âllâh-û Teâlâ'nın tesbihâtı ile meşguldür. Onların ihtiyarları olmadığı için sevap, ecr-i ücrete nâil olmazlar. Melekler o kadar çok meşgul, tesbih ve ibadet yaptıkları halde dereceleri artmaz. Nerede halk

olmuşsa, yine o derecedirler. Neden böyledir? Cihat yok, fenalık yapmak imkânları yoktur, yaptığı ibadetler ihtiyâri değildir, tâbiidir. Bu yüzden, ibadetleri ihtiyâri olmadığından, halk oldukları derecede devamla ne artış ne eksiliş meydana gelmiyor.

Mevlânâ Celaledin Rûmî, bu hususta geniş izahta bulunuyor. Bütün hayvanlar bile nefes alıp verirken Hê derler. Hê, Âllâh demektir. Âllâh Lafzayı Celale; elif lââm harf-i târifdir. Elif lââm kaldırılınca, hê kalıyor. Hê, Lafzayı Celâle Âllâh'ın ismidir. Fakat işbah zamanında Hû olur. "Hû, Âllâh'tır." Bunu bütün hayvanlar söyler. İnsanlar her zaman üzüntüde, genişlikte, ferahta söyler. Mü'mini de kâfiri de münafık olanı da herkes söyler, "hû" der. İhtiyar ile olmadığından, bu "hû" zikrinden hiçbirisi sevap ecr-i ücret almaz.

41- اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَالطَّيْرُ صَافَّاتٍ كُلٌّ
قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ بِمَا يَفْعَلُوْنَ

اَلَمْ تَرَ Görmüyor musunuz ey insanlar! اَنَّ اللّٰهَ Hâlik-i Kâinat'a, يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ yerde ve göklerde bütün mahlûkat, hepsi Âllâh-û Teâlâyı tesbih ile meşgûldür. Bütün mahlûkât-ı İlâhiye tesbihat ile meşguldür. وَالطَّيْرُ صَافَّاتٍ Saf saf kanatlarını açıp uçan kuşlar, Âllâh-û Teâlâ'yı tesbih ediyor. Mevlânâ Kaddesâlt lâhû Sırrahülaziz buyuruyor;

**Mürgâni hevê beher sabahi,
tesbihi künen be ıstılâhi**

Mürgâni heva; havadaki kuşlar. Beher sabahi; sabah olduğunda. Tesbihi künen be ıstılâhi; onlar da kendi ıstılâhi ile tesbih edin

yor. Nasıl ki insanların her biri kendi dil-i ıstılâhî ile konuşuyorsa, bunun gibi hayvanların da kendi dil-i ıstılâhî var.

Ayrıca nebadat ve cemadat; otlar, ağaçlar, taşlar ve toprakların kendi ıstılâhî var. Taşlar ve ağaçlar, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem ile görüşüp konuşmuşlardır.

Şah-ı mürgâ nesti lek-lek, leklekes dâni kiçışt.

Kel hamdû lek, veşşûkru lek, velmûlkü lek yâ müsteân

Şah-ı mürgâ nesti lek-lek, leklek kuşların şahıdır (Şah-ı Mürgâ, Leylek kuşudur), leklekes dâni kiçışt, bilirmisin bu leklek manası nedir? lek lek diyor; Elhamdû leke, veşşûkru leke vel mûlkü leke yâ müsteân işte bütün mahlukat böyle tesbihatı ilahi ile meşguldür.

Kuşlar ve yerdeki mahlûkat da dâhil **كُلُّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ** her biri salât ve tesbihini, duâsını (öğrenmiş) biliyor. **وَتَسْبِيحَهُ** Âllâh'a lââyık olan tesbihi bilir. **وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ** Âllâh-û Teâlâ da onların yaptıklarını hakkı ile bilendir. Salât insanların, tesbih sâir mahlûkatındır. Derler ki; Kuşların kanat vurmaları salât ve tesbihleridir. Yahût ma'nâ; Âllâh, her salât ve tesbih sahibinin salâtını tesbihini bilir, demektir.

42- وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

Göklerin ve yerin mülkü, Âllâh-û Teâlâ'nındır ve dönüş ancak O'nadır.

43- أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَّامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ

فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ
بِالْأَبْصَارِ

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhive-sellem. Görmez misin ki Âllâh-û Teâlâ, bulutları (dilediği yere) sürüklüyor, dilediği yere sevk ediyor. ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَّامًا Sonra aralarını te'lif eder, onları bir araya getirip üst üste yığıyor. Ondan sonra müterakim birbiriyle birleşir, tek bulut olur. فَتَرَى فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ İşte görüyorsun ki bunlar arasından yağmur çıkıyor. وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ O dağlar gibi, büyüklüğünde bulutların içinde kar ve dolu var. فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ Artık onu dilediğine isabet ettirir ve dilediğinden onu bertaraf ediyor. يَكَادُ Ya-kındır ki سَنَا بَرْقِهِ onun ziyâsı, berk; şimşeğinin parıltısı, nerede ise يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ gözlerin nûrunu giderecek gibi olur.

يُقَلِّبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ 44-

يُقَلِّبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ Âllâh CelleCelâlûhû azametiyle gece ile gündüzü (birbiri ardınca getirerek, birini uzatıp diğerini kısaltarak, hallerinde karanlık, aydınlık, sıcaklık, soğukluk gibi değişiklikler yaratarak) evirip çeviriyor. إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ Bunlarda bâsiret sahibleri için, Âllâh-û Teâlâ'nın vahdaniyetine ve kudredinin kemâline muhakkak ki birer delâlet ve ibret vardır.

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَّاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ 45-

يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ
إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

(Yeryüzünde yürüyen) her hayvanı **مِنْ مَّاءٍ** sudan halk etmiştir. (Âlimin birisi araştırmaya başlamış hayvanların hangisi yavru doğurur, hangisi yumurta yapar. Bilâhare sorduğu kişi, uğraşma zahmet çekme demiş. Kulaklı olan hayvanlar yavru doğurur, kulaksız olanlar yumurta getirir.) Hâlik-i Kâinat, yeryüzünde halkettiği bütün hayvanları sudan halketti. **فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ** Bunlardan bir kısmı karnı üstünde sürünür. **وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ** Bir kısmı da iki ayak üzerinde yürüyor, (insanlar ve kuşlar gibi.) **وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ** Bazıları da dört ayak üzerinde yürüyor, (koyun, siğir ve deve emsâlleri gibi.) **يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ** Âllâh-û Teâlâ, ne dilerse halk eder. Mülk O'nundur, dilediğini dilediği gibi halk eder. **إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** Zirâ Âllâh-û Azimüşşân, her şeye hakkıyla kâdirdir.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem efendimizin mûtâdi vechile haftanın Perşembe günleri, Uhud'da amcası Hamza Radıyâllâhû Anh ve şehitleri ziyaret eder. Pazartesi günleri de Cennetül Baki'ye gider, ziyaretlerde bulunurdu. Bu ziyaretlerin dönüşü bir defasında Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem evi, haneyi saadetlerine avdet ettiğinde, kapıda karşılayan Aişe Radıyâllâhû Anha'nın başında Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in sarığı vardı. Başını, O'nun sarığı ile örtmüştü. Rasûl-û Ekrem'e baktığında, O'nu yağmur altında ziyade ıslanmış, çok yağmur yağdığını görmüştü. Bunun üzerine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesel-

lem, Âişe Radiyâllâhû Anha'nın başındaki sarığını görünce sarığı çıkarmasını emrediyor. Ve Âişe Radiyâllâhû Anha sarığı başından çıkarınca o zaman bakıyor ki ne yağmur ne de hiçbir şey olmadığını görüp anlıyor.

Bundan kıyasen anlaşıyor ki âlemler içinde âlemler var.

46- لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Biz Azimüşşân inzal ettik hidayetimiz için, ıslâhınız için آيَاتٍ bir takım âyetler, alâmetler, Kur'ân-ı Azimüşşân'dır. مُبَيِّنَاتٍ Beyyin, zâhir, açık olan âyetleri indirdik. Açık seçik bildirilen yolu göstermekle herkesin kısmeti olmaz ki. وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ Âllâh-û Teâlâ, dilediğini sırât-ı müstekime hidayet eder, doğru yola iletir. Herkesin doğru yola gitmesine istidâdı olmuyor. İnsanların bir kısmı inanıyor zahiren ve bâtınan, bu sınıf Mü'minlerdir. Diğer bir kısmı ne zâhir ne de bâtın inanmıyor, bunlar ise kâfirdir. Bir kısmı da zahiren inanır gibi görünür, bu da münafıktır.

Şimdi beyan ediyor, evvelâ münafıktan bahsediliyor.

47- وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ

Münafıklar kendi diliyle söylerler. Biz, آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ ve Rasûlüne Sallâllâhû Aleyhivesellem'e imân ve itaat ettik. وَأَطَعْنَا Getirmiş olduğu emirlerine itaat ettik diye söylerler. ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ Ondan sonra i'raz eder, hükm-ü İlâhî'den yüzünü çevirir. فَرِيقٌ مِنْهُمْ Onlardan bir kısmı, مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ bu ikrardan sonra bir kısmı yüz çevirip dönüyor. İkrar ediyor,

münafık olduğundan sözlerinden rucû ederler. وَمَا أُولَٰئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ İşte bunlar inanmış değiller, Mü'min değillerdir. Eğer ki dil ile ikrar ediyor fakat kalbinde olmadığı için hiçbir kıymeti yoktur.

Yahûdi yüz def'a şehâdeti söylese yine yahudi'dir, inkârdadır, imân etmiş olmaz.

وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ-48

(Yahûdiler ve münafıklar da Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in, haktan ayrılmadığını biliyorlardı. Düşman ve mümkün olduğu halde kanaatları vardı Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in ahlâkına, haktan ayrılmıyor. Yahudinin birisinde hakkı olduğu zaman, Rasûl-û Ekrem'e gidelim diyordu. Hakkının zâyi olmayacağını biliyordu. Münafiğın bir hakkı olduğu zaman, o da Rasûl-û Ekrem'e gidelim diyordu. Fakat birisinin hakkı münafiğın üzerinde kalmışsa, o zaman Rasûl-û Ekrem'e gidelim demiyor. Ona gitmek istemiyordu) لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ Ne zamanki o münafıklar, aralarında hükmetmek için Âllâh-û Teâlâ'ya ve Rasûlüne davet olunsalar. إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ Görürsün ki içlerinden bir kısmı, (aleyhlerine hükmolunur korkusundan) yüz çevirip dönerler.

وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ-49

Şayet hak kendilerinde ise (Rasûlullah'ın hak ile hükmedeceğinden emin oldukları için, يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ süratle Rasûl-û Ekrem'e, hak kendi lehlerinde olduğundan ona gönülden bağlı görünerek gelirler.

Bişr adlı bir münafık bir arsa yüzünden, bir yahudi ile nizâ halindeydi. Yahudi haklı ve münafık haksızdı. Yahudi, Bişr'i, Rasûlullah'ın huzurunda mûrafaaya dâvet etti. Hakkından emin ve Rasûl-û Ekrem'in hiçbir haksızlığa meydan vermeyeceğini bilmekteydi. Bişr ise hakkına razı değildi. Lehinde bir hüküm istihsal edeceğini ümid ederek, hahambaşı Ka'b bin Eşref'e gitmek istedi. Bu âyetlerin, bu sebeple nâzil olduğu rivayet edilir.

50- أَفَى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمْ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ ۚ بَلْ أُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

أَفَى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ Yoksa onların kalplerinde bir hastalık, (küo fûr, nifak, zulme meyil hastalığı) mı var? أَمْ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ Yahut Rasûl-û Ekrem'in nübüvvetinde şüphe mi vardır? أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ Yoksa Âllâh ve Rasûlünün kendilerine zulüm ve haksızlık edeceğinden mi korkuyorlar? بَلْ أُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ Hayır, onlar (haktan yüz çevirmekle) nefislerine zulmedicidirler.

51- إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ Mü'minlere aralarında hükmetmek üzere Kitabullah'a ve Peygambere gidelim denildiği zaman, إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا Kitabullah'a ve Peygambere da'vet olundukları zaman lâıyk olan söz; "İşittik, itaat ettik" demeleridir. Bu söz, sadece Mü'minlerin söyleyeceği sözdür. وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ İşte asıl bunlar, (bu Mü'minler) felah bulucak, kurtuluşa erenlerdir.

52- وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

وَمَنْ Her kim ki يُطِيعِ Allâh'a itâat ederse, Rasûlüne de itâat ederse sünnetlerini ifâ etmek suretiyle, (Tefsirin bildirdiğine göre; Bu âyet, Tevrat-ı İncil'in hepsine câmidir. Çünkü hepsinin hûlasası, Allâh'a ve Rasûlullah'a itaattir. Mevlâna Celaleddin-i Rûmi buyuruyor, Kaddesâllâhû Sırrahül Aziz; "Maksad-ı aksâ budur. Allâh ve Rasûlullah'a itaat, rızâyı Mevlâ bundadır.") وَيَخِشَ اللهَ Allâh'tan korkar. وَيَتَّقِهِ Kim korkarsa Allâh'tan, فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ işte asıl bunlar fevz-i necat bulanlardır.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ قُلْ لَا تُقْسِمُوا -53
طَاعَةً مَعْرُوفَةً إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

وَأَقْسَمُوا Bu münafıklar yemine başladılar. (Mevlâna Celâleddin Rûmi Kaddesâllâhû Sırrahül Aziz buyuruyor. "Bir adam çok yeûmin ederse muhakkak bil ki yalan söyler." Niçin yemin ediyor? Kendisi de biliyor yalandır, inandırmak istiyor.) جَهْدَ Allâh ile لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ cehdederek büyük yeminler ederler. Sen hakikaten kendilerine emrettiğin takdirde, mutlaka (savaşa) çıkacaklarına dâir en ağır yeminleri ile Allâh'a yemin ederek vaad ediyorlardı. قُلْ لَا تُقْسِمُوا طَاعَةً مَعْرُوفَةً Ey Habibim, onlara cevap budur, de ki; Yemin etmeyin (bizim, sizin yalancı yeminlerinize ihtiyacımız yok.) طَاعَةً مَعْرُوفَةً Siz ma'ruf olan bir itaat ediniz. إِنَّ اللَّهَ Allâh CelleCelâlûhû yaptıklarınızdan haberdardır.

Demek oluyor ki; İtâat edeceğine en ağır yeminlerle söz vermek fakat sözlerini yerine getirmemek, münafıkların itiyadıdır. Nitekim bir hâdis-i şerif'te, münafıklığın belirtilerinden birinin de sözünde durmamak olduğu tasrih edilmiştir.

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ-
وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ
الْمُبِينُ

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhi-
vesellem, de ki; Âllâh-û Teâlâ'ya ve Rasûlüne itâat edin. فَإِنْ تَوَلَّوْا
Eğer onlar, itâattan i'raz eder yüz çevirirlerse, sen müteessir olma
ey Habibim. مَا حُمِّلَ Rasûl-û Ekrem'in üzerinde ham-
lonulan, sorumluluğu kendisine yüklenen حُمِّلْتُمْ (teb-
liğ görevini yapmak.) Sizin sorumluluğunuz, vâcib olan da onun
emirlerine itâat ve inkiyattır. (Görevlerinizi yerine getirmenizdir)
وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا Eğer ona itaat ederseniz hidayet bulursunuz
yâni rızâyı İlâhiye nâil olurlar. وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ Pey-
gambere düşen ancak âşikâr bir tebliğ ve da'vetten ibârettir.

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي
الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي
ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ
بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

وَعَدَ اللَّهُ Va'detmiş Âllâh, (Vâd-ı İlâhi'de hiçbir zaman hulf
yoktur.) الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ Sizden imân eden ey insanlar, وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ sâlih amel işleyenlere şöyle va'd buyuruldu; Yemin ederim ki onlardan
evvelkileri sahip ve hâkim kıldığı gibi, kendilerini de yeryüzünde
sahip ve hâkim kılacağını. الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا Onlar için beğendiği ve hoşnut olduğu

din-i (İslâm'ı,) kuvvetle temkin edecek ve onların (düşmanlardan) korkularını kaldırdıktan sonra hallerini eminliğe çevirecektir.

وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ Emniyet içinde, bana hiçbir şeyi şerik koşmayarak ibadet etsinler. Kim bu va'dden sonra (irtidad eder veya bu nimete) küfranda bulunursa, onlar fasıkların kendileridir.

Bu âyet-i kerimenin sebep-i nüzulü; Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem'e vahiy gelmeye başladıktan sonra, Ashabı ile Mekke'de on yıl kaldı. Bu müddet zarfında kâfirlerin ezalarına sabır etmesi emir buyurulmuştu. Onun için sabah akşam bütün vakitlerini korku ile geçirirlerdi. Sonra Medine'ye hicret edip küffarla harb emri verilince, sabah akşam üzerlerinden silâhlarını bırake maz oldular. Hatta içlerinden biri, "Acaba biz üzerimizden silâhımızı bırakıp rahatla yürüyeyeceğimiz güne erişecek miyiz" dedi. Âllâh-û Teâlâ, bu âyetle onlara zikredilen şeyleri va'dettikten sonra, va'dını yerine getirdi. İslâm dininin yüzünü güldürdü, Müslümanları düşmanları üzerine mansur ve muzaffer kıldı. Korkudan sonra onlara emniyet verdi.

Bu âyette Hulefâyî Râşidin'in başa geçeceklerine işaret vardır. Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem, "Bundan sonra hilâfet otuz yıl devam edecek, sonra melik hükümdarlığına dönecektir" buyurmuştur. Gerçekten

Ebu Bekir Radiyâllâhû Anh iki yıl,

Ömer Radiyâllâhû Anh on yıl,

Osman Radiyâllâhû Anh on iki yıl,

Ali Radiyâllâhû Anh altı yıl hâlifelik yapmışlardır ki toplam 30 yıl eder.

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاطِيعُوا الرِّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ -56

Namazı âdâb-ı erkânı ile kılın, zekâtı verin. Peygambere itâat edin ki rahmete, merhamete nâil olasınız.

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَأْوِيَهُمُ النَّارُ وَلَبِئْسَ الْمَصِيرُ -57

Ey Ekemelerrusül Sallâl-lâhû Aleyhivesellem. Yeryüzünde o küfredenlerin, Âllâh-û Teâlâ'yı azaptan âciz bırakacaklarını zannetme. Onların varacakları yer cehennemdir, وَلَبِئْسَ الْمَصِيرُ ne kötü bir yer mekândır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهْرِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ -58

Ey imân edenler, elleriniz altında bulunan (köle ve cariyeleriniz) وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهْرِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ ve içinizden henüz erginlik çağına girmemiş olanlar. Sabah namazından önce, öğleyin soyunduğunuz vakit ve yatsı namazından sonra (yanınıza gireceklerinde,) sizden üç defa izin istesinler. Bu vakitler, mahrem bulunabileceğiniz üç vakittir. لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ Bu

üç vakit dışında (onların yanınıza izinsiz girmelerinde,) birbirinizi (görmek ve hizmet etmek için) dolaşmanızda, ne size ne de onlara bir vebâl yoktur. طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ Birbirinizin yanına girip çıkabilirsiniz. كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ İşte Âllâh-û Teâlâ, (ahkâm) âyetlerini size böyle açıklar. وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ Âl-lâh-û Azimüşşân, Alim'dir, Hakim'dir.

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ 59

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ Çocuklarınız bâliğ olunca (yanınıza girmek istedikleri zaman,) kendilerinden önce bâliğ olanların izin istedikleri gibi her vakit izin istesinler. كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ Âllâh-û Teâlâ, size âyetlerini böyle beyan eder. وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ Âllâh-û Azimüşşân Âlim'dir, her şeyi bilir. Hâkim'dir, her şeyi yerli yerinde halk eder.

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ 60

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ Hayızdan ve doğumdan kesilmiş, bir kocaya varma ümidi kalmamış ihtiyar kadının, ziynetlerini erkeklere göstermemeleri şartıyla dış elbiselerini çıkarmalarında kendilerine bir vebâl yoktur. وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ Yine de sakınırlarsa bu haklarında daha hayırlı olur. وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ Âllâh-û

Azîmüŝŝân, Semî'dir (onların erkekler hakkında söylediklerini işitir) ve Âlim'dir (maksatlarını bilir.)

Yaşlılık gerçeğini bir türlü kabul etmek istemeyen bâzı kadınlar, yaşlılıklarını gizlemek ve genç görünmek için süslenip püslenmekten, böylece belki kendilerini aldatmak pahasına genç görünmekten hoşlanırlar. Kadının, kocasına güzel genç görünmek için süslenmesi ve açılması dinen mübah hatta tavsiyeye şâyan görülmüştür. Ancak 31. âyetteki sıralanan yakınlar dışında kalan yabancı erkeklere güzel görünmek için, süslenmek suretiye le açılıp saçılmak, genç olsun, yaşlı olsun, bütün Müslüman ve hür kadınlara haramdır. Bununla beraber, yukarıdaki âyette yaşlı kadınların çarşaf, manto, pardesü gibi bazı harici elbiseleri çıkarmalarına ruhsat verilmiştir ki belki de bu ruhsat, yaşlı kadınların kadınlık cazibelerini artık büyük ölçüde kaybetmiş olmalarından ve bir mefsedete yol açmaları ihtimalinin ortadan kalkmış bulunmasındandır.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ 61-
حَرْجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ
بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتُمْ
مَفَاتِحَهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا
فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةٌ
طَيِّبَةٌ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ
Âmâya güçlük yoktur, topala güçlük yoktur, hastaya da güçlük
yoktur. (Bunlara yapamayacakları görevler yüklenmez, yapama-

Radiyâllâhû Anh'a; "Ümmetimden bir kimseyle karşılaştığın vay kit selâm ver ki ömrün uzun olsun ve evine girdiğin vakit âilene selâm ver ki evinin bereketi artsın ve Duhâ namazını kıl ki o, salât-i ebvâbindir" buyurmuştur.

Katâde Radiyâllâhû Anh da "Evine girdiğin zaman âilene selâm ver. Zirâ onlar, selâm verdiklerinin içinde selama en lâyük olanıdır. Şayet içinde kimse bulunmayan bir eve girersen, **Esselâmû aleyne ve alâ ibêdillâhissâlih**in de, selâmına melekler mukabele eder."

İbni Abbas Radiyâllâhû Anh, "Mescitlere girildiği vakit de kezâ, **Esselâmû aleyne ve alâ ibêdillâhissâlih**in demelidir" demiştir.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأَذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا (Bu âyet-i kerimenin sebab-i nüzulü; Mü'minlere bir medih, münafıklara da bir târizdir.

Mü'min, Âllâh-û Rasûlullah'a mûti olur, emrine itâat eder. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'î eğer ki bu zahiri gözü-müz onu görmüyor fakat hiçbir farkı yok, 1400 sene evvel nasıl ki hayatta idi, bugün de aynen odur. O kuvvete sahiptir. Mü'min-i Kâmil emrinde ve itaatındadır. Onun hayat-ı zamanında olanlar gibi, bu zamanda hayatta olanlar da onun sünnetine, sözüne itâat eder. Onun hayatta olduğu zaman da birtakım ictimalar, hutbe, Cuma ve harpler gibi içtimalar olduğu zaman Ashab-ı Kiram,

O'nun yanından etrafından ayrılmazlardı. Münafıklar da gelir orada dururlardı fakat farkları budur. Ashab-ı Kiram geldiklerinde sabit dururlardı, münafıklar ise bakarlardı cemaatin çoğalmasına. Rasûl-û Ekrem minbere çıktığı ve cemaat çoğaldığı zaman, görülemeyecekleri duruma geldiklerinde yavaş yavaş, teker teker kapıdan dışarıya çıkarlardı. Sohbet esnasında birisinin bir işi olsa bile, zaten Âllâh da emrediyor. Rasûl-û Ekrem'den izin alır, ondan sonra giderdi yâni Rasûl-û Ekrem'in izni olmadan çıkmazlardı. Münafıklar ise izin almadığı gibi, gizlice fırsat bulunca giderlerdi.)

"innemel Mü'minûne eyil kâmilûne fil imâni" İmânında kemâle varan Mü'minler, الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ Âllâh'a ve Rasûlüne zaühiren, bâtinen, kalben imân edenler. Bunların hâlini buyuruyor Cenâb-ı Hak. وَإِذَا Ne zamanki كَانُوا bu Mü'minler, مَعَهُ Rasûl-û Ekrem'le beraber olurlarsa. عَلَى أَمْرِ جَامِعٍ Câmi' müştemil bir emir, (Cum'a ve bayramlardaki ictimalar gibi veya cihad, müşavere yâhut âmmeye taalluk eden) yerde bulunduğu zaman, لَمْ يَذْهَبُوا "min indi" Rasûlûllah'ın yanından ayrılmazlardı Mü'min olanlar, إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوهُ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, senin kadrini bilip imân ettikten sonra edebe riâyet ederek, işim vardır diyerek izin istedikten sonra, (Rasûl-û Ekrem'e karşı bu izin isteme bir hürmettir) bu hürmeti gösterdikten sonra Halik-i Kâinat emrediyor. إِنَّ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ أُولَٰئِكَ İşte onlardır ki Âllâh-û Rasûlûllah'a imân etmişler ve edebe riâyet etmişler. فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأَذَنْ لِمَنْ شِئْتَ Bazen işleri için izin ver istediğine, لِمَنْ شِئْتَ onların istediğine izin verme. Burada Cenâb-ı Hak izin vermeyi, yine Rasûl-û Ekrem'in

reyine bırakıyor. Çünkü insanlarla Âllâh'ın arasında vesileyi uzmâ ancak Muhammed'dir (Sallâllâhû Aleyhivesellem.) Ona, Cenâb-ı Hak "ver" diyor. Yine izin vermeyi, onun reyine bırakıyor. Cenâb-ı Hak, "kat'i olarak izin ver" demiyor. **وَأَسْتَغْفِرُ لَهُمْ اللَّهُ** Onlardan dilediğine izin ver ve onlar için, Âllâh-û Teâlâ'dan mağfiret talep et. Neden mağfiret talep edilecek, izin isteyen Mü'min'dir. Edebe riâyet etmiştir, izin de almıştır, o Mü'mine izin de verilmiştir.

O Mü'min dünya umurunu, Rasûl-û Ekrem'in sohbetine tercih etmiştir. **إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ** Âllâh CelleCelâlûhû, kullarına mağfiret sahibidir. **رَحِيمٌ** Merhametlidir, setreder onların kusurlarını affeder.

Server-i Âlem Sallâllâhû Aleyhivesellem ile Ashâb-ı Kirâm arasında yapılan konuşmalarda, Cenâb-ı Âllâh emrediyor. Kendi aranızdaki konuşmalar gibi, onunla yapılan konuşmalar aynı olmasın. Kur'ân-ı Azimüşşân'da diğer peygamberlere yapılan hitaplar; "Yâ Mûsâ, Yâ Îsâ, Yâ İbrahim" olarak geçiyor. Siz Rasûl-û Ekrem'e öyle itlâk etmeyin, böyle hitâp etmeyin buyuruluyor. Kur'ân-ı Kerim'in üç yerinde, Rasûl-û Ekrem'e sıfatı ile hitap ediliyor.

MuhammedurRasûlullah,

vemê Muhammedin illâ Rasûl,

Hatemennebiyyin Âllâh CelleCelâlûhû, onu sıfatları ile beyan ediyor. Onun ismi bir yerde geçtiği zaman, kavl-i mücerret ile nasıl olur da yalnız ismini söyleyeceksin ve bir de aranızda nasıl olur da tazimsiz zikredeceksiniz.

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ-63
الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ
تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ (Ey Mü'minler,) Rasûl-û Ekrem'i kendi aranızda birbirinizi çağırır gibi çağırmayın. كَذَعَاءٍ بَيْنَكُمْ Aranızda كَذَعَاءٍ birbirinizle konuştuğunuz gibi. Tefsirden anlaşıldığına göre; Caiz değil, Rasûl-û Ekrem'in ismini böyle mücerred söylemek. Rasûl-û Ekrem'in hayatı, o zamanda nasıl idi ise aynen bugün de odur. Böyle olduğu için istihfaf niyetiyle yaparsa, hâtilis kâfir-i mel'undur. اللّٰهَ قَدْ يَعْلَمُ اللّٰهَ CelleCelâûhû biliyor, الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا aranızdan tesellül yavaş yavaş çıkanları. O münafıkları, اللّٰهَ CelleCelâûhû biliyor. Biliyor ne demektir, cezasını verecektir.

يُخَالِفُونَ هَٰذَا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ Hazer etsinler, korksunlar o kimseler ki يُخَالِفُونَ Rasûl-û Ekrem'e, اللّٰهَ'nin emrine muhalefet ediyorlar. اللّٰهَ'nin emri, Rasûlullah'ın emridir. Aynı ayrı emirler değildir. أَنَّهُ دُنْيَا دُنْيَا başına bir fitne ve belâ âniden gelir. وَهُوَ يُصِيبُهُمْ فَتْنَةً يَّصِيبُهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ yahutta küfre girer, küfürden sonra da ebedi bir elim azap erişir.

64- أَلَا إِنَّ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا اَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ-
يُرْجَعُونَ اِلَيْهِ فَيَنْبِئُهُمْ بِمَا عَمِلُوْا وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ

إِنَّ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ Âgâh olunuz, bilmiş olun ey insanlar. Yerlerde ve göklerde, ülvîyat-ı süflîyât, yukarı ve aşağı hepsi, mahlûkâtı ile beraber اللّٰهَ'nin mülküdür, halkıdır, kuludur. Hiçbir şey, اللّٰهَ'nin emrinden dışarı çıkamaz, اللّٰهَ'ye mahsustur. O, sizin ne yolda ne durumda olduğunuzu bilir. Münafık olanın halini bilir, münafık olan cezasını çeker. Mü'minin de halini bilir, onun da iltifatını izhar eder. وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ اِلَيْهِ

gün ki bütün insanlar, Âllâh'a rucû ederler, hesap için kıyamet günüdür. **فَتَنبِيهِمْ بِمَا عَمِلُوا** Tenbih eder, bildirir Âllâh. Onlara gösterir o gün, dünyada onların yaptığı hayrı ve şerri. **وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ** Âllâh CelleCelâlûhû, her şeye alimdir. İlmi, ihâta etmiştir. Hiçbir şey, O'nun ilminden harice çıkamaz.

